

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē yuddhakāṇḍē

॥ śōḍaśaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ śōḍaśaḥ sargaḥ ॥

rāvaṇēna vibhīṣaṇasya tiraskaraṇaṃ vibhīṣaṇēnāpi rāvaṇaṃ
nirbhartsya tatsthānānnirgamanam

suniviṣṭaṃ hitaṃ vākya -
muktavantam vibhīṣaṇam |
abravīt paruṣaṃ vākyaṃ
rāvaṇaḥ kālacōditaḥ ॥ 6.16.1 ॥

vasēt saha sapatnēna
kruddhēnāśīviṣēṇa ca |
na tu mitrapravādēna
saṃvasēcchatrusēvinā ॥ 6.16.2 ॥

jānāmi śīlaṃ jñātīnāṃ
sarvalōkēṣu rākṣasa |
hṛṣyanti vyasanēṣvētē
jñātīnāṃ jñātayaḥ sadā ॥ 6.16.3 ॥

pradhānaṃ sādhaḥkaṃ vaidyaṃ
dharmaśīlaṃ ca rākṣasa |

jñātayō'pyavamanyantē
 sūraṃ paribhavanti ca || 6.16.4 ||

nityamanyōnyasaṃhr̥ṣṭā
 vyaśanēśvātātāyinaḥ |
 pracchannahṛdayā ghōrā
 jñātayastu bhayāvahāḥ || 6.16.5 ||

śrūyantē hastibhīrgītāḥ
 ślōkāḥ padmavanē purā |
 pāśahastān narān dr̥ṣṭvā
 śṛṇuśva gadatō mama || 6.16.6 ||

nāgnīrnānyāni śastrāṇi
 na naḥ pāśā bhayāvahāḥ |
 ghōrāḥ svārthaprayuktāstu
 jñātayō nō bhayāvahāḥ || 6.16.7 ||

upāyamētē vakṣyanti
 grahaṇē nātra saṃśayaḥ |
 kṛtsnād bhayājjñātibhayaṃ
 kukaṣṭaṃ vihitam ca naḥ || 6.16.8 ||

vidyatē gōṣu sampannam
 vidyatē jñātītō bhayam |
 vidyatē strīṣu cāpalyam
 vidyatē brāhmaṇē tapaḥ || 6.16.9 ||

tatō nēṣṭamidaṃ saumya
 yadahaṃ lōkasatkṛtaḥ |

aiśvaryamabhijātaśca

ripūṇāṃ mūrdhni ca sthitaḥ || 6.16.10 ||

yathā puṣkarapatrēṣu

patitāstōyabindavaḥ |

na ślēṣamabhigacchanti

tathānāryēṣu sauhṛdam || 6.16.11 ||

yathā śaradi mēghānāṃ

siñcatāmapi garjatām |

na bhavatyambusaṅklēda -

stathānāryēṣu sauhṛdam || 6.16.12 ||

yathā madhukarastarṣād

rasaṃ vindanna tiṣṭhati |

tathā tvamapi tatraiva

tathānāryēṣu sauhṛdam || 6.16.13 ||

yathā madhukarastarṣāt

kāśapuṣpaṃ pibannapi |

rasamatra na vindēta

tathānāryēṣu sauhṛdam || 6.16.14 ||

yathā pūrvaṃ gajaḥ snātvā

gṛhya hastēna vai rajaḥ |

dūṣayatyātmanō dēhaṃ

tathānāryēṣu sauhṛdam || 6.16.15 ||

yō'nyastvēvaṃvidhaṃ brūyād

vākyamētanniśācara |

asmin muhūrtē na bhavēt
tvāṃ tu dhik kulapāṃsana || 6.16.16 ||

ityuktaḥ paruṣaṃ vākyam
nyāyavādī vibhīṣaṇaḥ |
utpapāta gadāpāṇi -
ścaturbhiḥ saha rākṣasaiḥ || 6.16.17 ||

abravīcca tadā vākyam
jātakrōdhō vibhīṣaṇaḥ |
antarikṣagataḥ śrīmān
bhrātā vai rākṣasādhipam || 6.16.18 ||

sa tvam bhrāntō'si mē rājan
brūhi māṃ yad yadicchasi |
jyēṣṭhō mānyaḥ pitṛsamō
na ca dharmapathē sthitaḥ |
idaṃ hi paruṣaṃ vākyam
na kṣamāmyagrajasya tē || 6.16.19 ||

sunītaṃ hitakāmēna
vākyamuktaṃ daśānana |
na gṛhṇantyakṛtātmanaḥ
kālasya vaśamāgatāḥ || 6.16.20 ||

sulabhāḥ puruṣā rājan
satataṃ priyavādinaḥ |
apriyasya ca pathyasya
vaktā śrōtā ca durlabhaḥ || 6.16.21 ||

baddhaṃ kālasya pāsēna
 sarvabhūtāpahāriṇaḥ |
 na naśyantamupēkṣē tvāṃ
 pradīptaṃ śaraṇaṃ yathā || 6.16.22 ||

dīptapāvakaśaṅkāśaiḥ
 śitaiḥ kāñcanabhūṣaṇaiḥ |
 na tvāmicchāmyahaṃ draṣṭuṃ
 rāmēṇa nihataṃ śaraiḥ || 6.16.23 ||

śūrāśca balavantaśca
 kṛtāstrāśca narā raṇē |
 kālābhipannāḥ sīdanti
 yathā vālukasētavaḥ || 6.16.24 ||

tanmarṣayatu yaccōktaṃ
 gurutvāddhitamicchatā |
 ātmānaṃ sarvathā rakṣa
 puriṃ cēmāṃ sarākṣasām |
 svasti tē'stu gamiṣyāmi
 sukhī bhava mayā vinā || 6.16.25 ||

nivāryamāṇasya mayā hitaiṣiṇā
 na rōcatē tē vacanaṃ niśācara |
 parāntakālē hi gatāyuṣō narā
 hitaṃ na gṛhṇanti suhr̥dbhirīritam || 6.16.26 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvye
 yuddhakāṇḍē ṣoḍaśaḥ sargaḥ ||